

Avrupa Konusunda Doktrinler Çatışması ^[*]

André MARCHAL

Bugün Birleşmiş Avrupa'ya muhalif olan iktisatçılara rastlamak zordur. Birliğin lüzumu hemen hemen ittifakla kabul edilmiş görünmektedir. Hattâ Avrupa en zıt fikirlerin ve en farklı temayül-lerin karşılaştığı bir yer teşkil etmiş gibidir.

Ve fakat! Bu birlik görüşü altında derin farklar olmakta, bir çok problemler askıda kalmakta ve sert münakaşalar ortaya çıkmaktadır. Bazıları bir «Liberal Avrupa», diğerleri «Bütünleşmiş Avrupa» veya «yarı - plânlı Avrupa» lehindedirler; bir diğerleri evvelâ supra - national bir siyasi otoritenin teşkilini tavsiye ederler, halbuki başkaları, ancak hükümetler - arası serbest bir işbirliği neticesi muhtelif millî siyasetlerin basit bir koordinasyonunu kabul ederler. Bazıları için, «Vatanlar Avrupa'sını» gerçekleştirmek lâzımdır, diğerleri ise «Avrupa, benim vatanım!» diye konuşurlar. Avrupa büyük bir millet olarak veya bir «Europe sans rivages» (Sınırsız Avrupa) olarak mı telâkki edilmelidir? Acaba hakikî bir kuvvet darbesi neticesi mi, sert hattâ ihtilâlcî tedbirlerin empoze edilmesiyle mi olmalı, veya bir inkişafın, tam bir tabii uygunluğunun neticesinde mi ortaya çıkmalıdır? Avrupa'yı emin ve süratli olarak inşa etmek için evvelâ siyasi ve iktisadi sahada mı veya her ikisi üzerinde mi hareket etmek lâzımdır? Ve birleşmiş Avrupa'nın yabancı milletlerle, kurulmakta olan diğer kıta ekonomileriyle münasebetleri ne olacaktır?

Kısaca, Avrupa'nın zarureti hakkındaki anlaşma ancak zahirdir; bir mefhum birliği, bir kuvvet fikri, bir yöneltici yol ortaya çıkmıyor. Bu müşterek görüş noksanlığı maalesef hâdiselerde tezahür eder. Filhakika, harbin sonundanberi şüphesiz daha iyi bir beynelmil nizam yaratacak müşterek bir iradeyi taşıyan az çok Avrupalı karakterli müesseselerin hakiki bir tezahürüne şahit oluyoruz ve yine şüphesiz çok büyük çeşitlilik, mahiyet ve karakter bakımından bir gayrı mütecanislik, intizamsızlık temayülü de kendini göstermektedir.

[*] Bu yazı, 1961 yılı martında fakültemizde verilmiş olan bir konferansın tercümesidir.

Bu teşekküllerin her biri farklı birer doktrinden, yahut daha kötüsü farklı hattâ zıt doktrinlerin az çok şuurlu bir kombinasyonundan ilhamını almış gibidir ve bu kombinasyonun hiç bir mantığa dayanmadığını söylemeğe lüzum yoktur. Bu karışıklığı açıkça görebilmek için tek bir metod vardır: Kaynaklara, prensiplere çıkmak, yani Avrupa konusunda çatışan doktrinlere kadar uzanmak. Ana hatları içinde bu farklı telâkkileri tahlil ettikten sonra tercihimizin sebeplerini söyleyeceğiz.

I

DOKTRİNLER ÇATIŞMASI

Yakın bir tarihe kadar, Adam Smith ve Ricardoya dayanan (ve Liberal Avrupa fikrine götüren) kozmopolitizm doktrini ile kökleri P. Cauwes ve F. List yolu ile merkantilizme kadar uzanan ve «bütünleşmiş Avrupa» mefhumuna götüren L. Brocard'ın bölgecilik veya (kelimenin etimolojik mânâsıyla) enternasyonalizm doktrini mukayese edilmekteydi. F. Perroux'nun 1954'de «L'Europe sans rivages - sınırsız Avrupa» adlı eserinin neşri «mondialist» karakterli bir üçüncü doktrini de nazarı itibare almağı mecbur kılmaktadır.

A. — Liberal Avrupa: Sâdece klâsiklerin kozmopolit ve serbest mübadele görüşünün Avrupa'ya tatbik edilmesidir. Bu görüş, bilindiği gibi, a-nasyonal'dir: Milletler, iktisadî tahlili bakımından nazara alınması icap etmiyen sırf siyasi organizmalardır. İster iç ister dış ticaretten bahsedilsin, aynı «kanunlar» tatbik edilir, zira daima fertler arası ticaret bahis mevzuudur: beynelmilel iş bölümü kanunu, mukayeseli masraflar kanunu, beynelmilel otomatik muvazene kanunu, bütün hepsi aynı neticeye götürür: serbest mübadele- nin zarureti. Diğer bir ifadeyle, klâsiklerin kozmopolitizm'i, milletlerin nokta'lara irca edilmesiyle, yüzey'in «bir nokta'ya irca - ponctiforme» düşüncesine istinad eder. Halbuki, buuttan mahrum bir piyasada diğer maliyetlere ilâve edilen münakale masrafları ifadesini kaybeder. Neo - klâsiklerin monopolcü rekabetinde, ekonominin tamamen bu buutsuz telâkkisinden istihraç edilmediği görülecektir, zira mekân burada malın farklılaşma sebepleri kategorisine girer. Şöyle ki, amerikan anti - trust kanunlarını kaleme alanlar nazariyecilerden biraz farklı bir piyasa mefhumunu işlemek zorunda kaldılar; Filhakika, «içinde müdafî'in faaliyetinde bulunduğu efek-

tif rekabet yüzeyi, üç buut ihtiva eder; hasıla buut'u, coğrafi buut ve muhtelif piyasa seviyelerini dikkate alan (istihsal merhaleleri) «alıcı» ve «satıcı» buut'u.

Kozmopolit veya a - nasyonal (millî hislere karşı kaygısız), mikro - ekonomik, «a - spatiale» (yüzey mefhumuna karşı kaygısız) ve statik (ki muayyen bir anda istihsal faktörlerinden âzamî istifade şartlarını izah eder) karakterleriyle liberal doktrin bizi «hudutlardan sıyrılmış mevzii bir tecrübe» şeklinde telâkki edilen bir Avrupa'ya götürür. Böylece, liberal Avrupa hem beynelmilel serbest mübadeleyi gerçekleştirecek bir vasıta ve hem de dünya serbest mübadele esasına götüren yolda bir merhale olarak gözükür.

1. — Liberallerin istedikleri, hudutlar etrafında tek bir gümrük kordonunun muhafazasından ziyade Avrupa milletleri arasında gümrük duvarlarının kaldırılmasıdır. Bazı liberalleri çok korkutan ve gümrük birliği formülüne aşırı muhalefetlerini izah eden işte bu gümrük himayesinin muhafazasıdır. Lionel Robbins şöyle yazıyor: «Beynelmîlel bakımdan gümrük birliği bizatihî bir avantaj değildir... Gümrük birliği ticarî münasebetlere girecek bütün memleketlere genişlemesini daha iyi gösterecek delillerle kendini ancak kabul ettirebilir. Tamamen zararsız tek gümrük tarifesi Ay'ın ele geçmez mallarına karşı konacak bir tarife olacaktır!» Bununla beraber, ekseriyet, gümrük birliğinde serbest mübadeleyi tesirli bir âlet görek bu formülü kabul etmiştir, ancak şu şartla ki, bidayette Avrupa'ya münhasır olan birlik süratli ve müterakki bir genişlemeyle, dünya çapında serbest mübadeleye ulaşmalıdır.

2. — Diğer bir deyişle, Avrupa, dünya serbest mübadele yolunda, ancak çok muvakkat bir merhaledir. Fakat niçin böyle bir merhale lüzumludur? Beynelmîlel kıymetler teorisi ekonomilerin temasa geçmesinde hiç bir rizikonun olmadığını, üstelik, en fakir ekonomilerin en büyük kazancı elde ettiklerini bize öğretmiyor mu? Muhakkak. Fakat Avrupa merhalesi esas itibariyle siyasî sebepler yüzünden elzem görünür, çünkü bütün milletler arasındaki bir anlaşmanın siyasî şartları henüz bir araya gelmiş değildir. Hernekadar milletler - üstü bir kuvvetin zarureti onların piyasa mekanizmasının kendiliğinden meydana geldiği hususundaki inançları ile pek kabili telif görünmezse de, liberaller, filhakika, önceden siyasî bir birlik olmaksızın hiç bir iktisadî birliğin gerçekleşemeyeceğini düşünürler. Her ne hal ise, evvelâ siyasî bir kuvvetin teşkili ancak buna elverişli

son derece olgunlaşmış coğrafi bir kadro dahilinde nazarı itibare alınabilir. Bugün dünyanın kapitalist ve kolektivist memleketler olarak bölünüşü, batı bloku ile Sovyet bloku arasında gerginlik, Çin'in uyanışı, eski koloni ve az gelişmiş memleketlerin kalkınışı, hattâ İngiltere, İsviçre ve İskandinavya gibi memleketlerin müşterek bir otoriteye tâbi olmaları hususundaki çekingenlikleri, işte daha şimdiden değil bir dünya halk birliğine, hattâ muayyen bir ölçüde, Altı'larınkinden daha geniş bir birliğe dahi karşı gelen engellerden bir kaçıdır. Hem beynelmilel iş bölümünü ve serbest mübadeleyi gerçekleştirecek bir vasıta ve hem de mübadelelerin dünya çapında olması yolunda çok muvakkat bir merhale olan liberal Avrupa, çok çekingen bile olsa bir arzu izhar edecek -en uzaktakiler de dahil- bütün memleketlerin en çabuk olarak birliği kabulünü sağlamaya muvaffak olmalıdır.

B. — «Sınırsız Avrupa» : F. Perroux'nun görüşü klâsiklerinki gibi, a - nasyonaldır. Fakat Perroux, klâsiklerin meçhulü olan tahlil âletlerinden istifade ediyor: İktisadî yüzey, hakimiyet tesiri, gelişme kutupları. Perroux'un nazarında, beynelmilel ekonomi muhitine tesirlerini yayan bir kutuplar bütününden teşkil edilmiştir. Gelişme kutuplarına sahip olan milletler ancak bir millet sıfatına hak kazanmışlardır. Sahip olmıyanlar ise, sâdece zahiri milletler veya millet - benzeri (quasi - nations) dirler. Kutuplar tarafından icra edilen tesir rahatça millî siyasî hudutları aşmakta ve millî iktisadî yüzeyin millî hudutlar tarafından tâyin edilen siyasî yüzeyden farklı bir şey olduğu neticesini doğurmaktadır. Keza hudut mefhumu yerine «iktisadî plânların tesir sahası» mefhumunu ikame etmek lâzımdır. Milletler mevzii kalabilen iktisadî organizmalar değildir, zira onların plânları gittikçe rahat rahat topraklarının hudutlarını aşmaktadır; «millet her zaman dünyada vardır». Hudutların itibardan düşmesinin bugün bir vakıa, bir «veri» olduğu açık bir gerçektir. O halde bu «itibardan düşme vakıası»ndan, hakiki bir dünya politikası yolu ile, bir «kastî gözden düşme vakıası» yapmak lâzımdır. Avrupa'ya, Sınırsız Avrupa'ya mühim bir vazife tevdi edilmelidir. Niçin? Çünkü Avrupa dünya çapında bir hâdisedir. Aynı şekilde «dünya teşkilâtının ilhamcısı ve öncüsü» olmalıdır.

1. — Avrupa dünya çapında bir hâdisedir. Uzun zamandan beri dünya'ya dağılmış bulunduğundan o her yerde vardır. Tesiri bütün ilmi, teknik sahalarda, hattâ fikir sahasında kendini göster-

miştir. Bilhassa makineye bir çeşit ruh verecek insan arzusu ve makine tarafından hakimiyet kurulmasına imkân vermemek isteği buradan gelir ve yayılır. Hattâ Sovyet Rusya bile fikirlerini, milliyetçiliğini, siyasî telâkkilerini, Avrupa'dan almıştır. Birleşik Amerika'da, Kanada'da, güney Amerika'da, İngiltere milletler camiasında ve bugün bizzat Avrupa'nın öğrettikleri hürriyet, eşitlik, istiklâl ve hakimiyet fikirleriyle Avrupa'ya karşı ayaklanan bütün eski koloni topraklarında Avrupa tesiri kendini hissettirir. Bu itibarla, bütün bu memleketler «ihraç edilmiş Avrupalılar - *Europes exportées*»dir. Avrupa terimi bir medeniyeti hatırlatır; bir tarladan çok yeşertmek zorunda olduğumuz bir tohumu ifade eder. Şu halde Avrupa hiç bir yüzeyin ne sınırladığı ve ne de ihtiva ettiği bir eserdir, mevzii kılınamaz. Bu itibarla, F. Perroux coğrafi bakımdan hudutları çizilen her Avrupa'nın, ister «Altı'ların küçük Avrupa'sı» ister 15, 17 veya 22'ler Avrupa'sı olsun, katıyetle aleyhindedir. Avrupa esas itibariyle dünya ölçüsünde büyük bir proje olmalıdır: O'nun tek kabule şayan kadrosu dünya'dır.

2. — Aynı şekilde Avrupa dünya teşkilâtının ilhamcısı ve öncüsü olmalıdır. Avrupa'ya üç vazife düşüyor, kıtalararası muvazenesizliği gidermek, iktisaden geri memleketleri kalkındırmak, doğu ile batı arasındaki müsasebetleri normale sokmak. Bu rolü ifa etmek için, Avrupa bizzat kendi üzerine eğilmemeli ve fakat, İngiltere ve camiasıyla, daha ziyade Birleşik Amerika ile, sıkı bir işbirliği halinde, iktisadî faaliyetin hakiki ana - sektörleri olan ve «Devletlerin yirticiliğinden ve milletlerin hasisliğinden koparılmış» kalkınma kutupları veya merkezleri ile dünyayı organize etmeğe çalışmalıdır. Bu gâyeye varmak için, herkes tarafından kabul edilebilir bir usule, konfederal tipinde, hareket kabiliyeti fazla bir birliğe başvurmak lâzımdır.

Böylece Avrupa, «kıtâ olmak karakterinden» çıkarak, «sığındığı köşe»den kendisini kurtaracak ve bir dünya işbirliği misali verecektir. F. Perroux dünya hükümeti teşebbüsünden, «dünya çapında iktidar» fikrinden belki de pek uzak olmadığımız düşüncesindedir.

C. — Bütünleşmiş (*intégré*) Avrupa: Teilhac'a göre, bu fikir idealist kozmopolitizm ve inatçı bir milliyetçilikle beraber, beynelmilel bir «üçüncü - tierce» doktrinden neşet eder. Esas fikir şudur: Beşeri işbirliği gittikçe daha geniş sahalarda tezahür etmiştir: muntaka, bölge, millet... Bölge işbirliği muntakalar işbirliği ve millet iş-

birliği bölgeler işbirliği şeklindedir. Bugün millî ekonomi merhalesine varmış bulunuyoruz ve millet hakiki bir dayanışmanın hüküm sürdüğü en kuvvetli ve en mütecanis toprak gurupmanı olarak gözükmektedir. Halbuki, fizik, demografik, teknik, psikolojik, hukukî, siyasî v.s. çok sayıda faktörlerin tesiri altında, millet ziraatin, sanayiin, ticaretin, bankaların, münakalenin, artistik ve entellektüel faaliyetlerin v.s. birbirine karıştığı bir kompleks faaliyetler bütünü olarak teşekkül etmiştir. Fakat, bu kompleks iktisadî kalkınma homojen ve âhenli bir şekilde bütün memlekete dağılmamıştır. Bu kalkınma sonraları F. Perroux'nun isimlendirdiği «gelişme kutupları»nı hatırlatan, «temerküz noktaları», «yayıma merkezleri», «hakiki kalkınma ocakları» (Lucien Brocard) etrafında olmaktadır. Çünkü, gelişme «endüstri blokları» (E. Dahmen) veya «dış ekonomiler»in tesiriyle gerçekleşir. Bu demektir ki, bu müdil beraberlik hakiki bir «dayanışma yüzeyi» dir. Bu dayanışma ancak hususî teşebbüslerin ve âmme kuvvetinin müşterek faaliyeti ve muayyen bir gümrük himayesile gerçekleştirilebilmiştir.

Bugün, mallar dış maniaları aşmağa ve diğer milletlere yayılmağa varacak kadar çoğalmıştır. Beynelmîlel mal ve sermaye ticaretinin birlikte tesiri altında, işbirliği çevresi millî çevreyi aşmaktadır. Fakat bu mübadeleler, modern münakalenin sürat karakterine rağmen uzak memleketlerden çok daha fazla komşu memleketleri bağlar. «Kıta» iktisadî bütün'leri esas itibariyle Avrupa bütünüünün teşkilini arzu etmektedirler. Zâten hiç şüphesiz, hukukî faktörler (millî haklar, Avrupa devleti'nin yokluğu) ve beşerî faktörler (her millî nüfusun kuvvetli kaynaşması) bu yayılmaya mâni teşkil ederler.

O halde gâye, hem teknik ve hem de ekonomik bir zaruret ve bir realite olan iktisadî sahanın bu genişlemesi karşısında, siyasî sahayı da buna uydurmak için «hudutları geriye almak» olmalıdır.

Bu görüş altında, Avrupa, hudutların kıymetten düşmesiyle değil ve fakat «millî hudutların gerilemesiyle büyüyen mevzii bir millet tecrübesi» dir. Bu itibarla, Avrupa'yı büyük bir millet yapmak bahis mevzuudur ve burada her üye millet, kendini millet içindeki bir bölge gibi kabul edecektir. Bu demektir ki, Avrupa politikası milletlerin iktisadî bütünleşmesine müncer olmalıdır; bu şunları icap ettirir:

1) Zayıfların kuvvetliler tarafından ezilmesine mani olmak maksadiyle, aynı kalkınma seviyesinde, evvelce tam olarak bütünleşmiş nisbeten mütecanis ekonomileri temasa getirmek;

2) Müşterek bir politikayı yürütmek maksadiyle müşterek müesseseleri meydana getirmek, zira bütünleşme sâdece piyasa mekanizmaları yoluyla ortaya çıkmıyacak ve bir politikayı icap ettirecektir;

3) Siyasî düzende, iktisadî düzende ve sosyal düzende çok şiddetli tepkilerden sakınmak için, iktisadî ve siyasî bünyelerin intibak etmelerine lüzumlu zaman süresi gözetmek;

4) Birlik etrafında hem mübadelelerin iç liberasyonuna ve müşterek politikaların tatbik mevkiine konmasına ve hem de bünyelerin reformunu ve hızlı gelişmeyi gerçekleştirmek maksadiyle, muayyen yeknesak hiç olmazsa muvakkat bir gümrük himayesinin muhafazasını sağlamak.

Muhtelif kıta ekonomilerinin benzer bir bütünleşme prosesü, mübadele ve işbirliği çevresinin genişlemesi ve Avrupa milleti hudutlarının yeniden geriye alınmasıyla nihai gâyeye doğru gidilecektir: Dünya ekonomisi!

II

BİR SEÇİMİN SEBEPLERİ

Bahis mevzuu olan Avrupanın inşasıdır. Aynı şekilde, verileri basitleştirmiş olsa bile -ki bu vazifesidir- izah etmeğe çalıştığı hâdiseleri deforme etmemesi lâzım gelen ve ancak «realist» hipotezlere müracaat etmelidir. Halbuki realitenin sert icaplarıyla karşılaşan Herkes Myrdal gibi, şu hususları göz önüne almak mecburiyetinde kalmıştır:

1. Siyaset adamlarının hayallerinin mahsulü değil, fakat iktisadî realiteler olarak milletlerin mevcudiyetini nazarı itibara almak;

2. Kalkınmanın dinamik bir görüşü içinde meseleyi ele almak: Avrupa birliği iktisadî bakımdan, diğer memleketlerden gelen Avrupa ithalât hacminin artmasıyla bütün dünyaya yayılabilen hızlı bir gelişmeyi mümkün kıldığı ölçüde tamamen kendini kabul ettirir.

Adı geçen üç doktrini çok hızlı olarak bu iki görüş altında tahlil edeceğiz.

A — Liberal Avrupa iki vasfıyla tehlikeli görünüyor: a - nati-onal ve statik.

1 — Liberal Avrupa, milletin mevcudiyetini kabul etmemekte ve bunu nisbî maliyetler teorisinde «istihsal faktörlerinin nisbî ha-reketsizliğine» irca etmektedir. Halbuki bu teori, klâsik sistemin bütünü içinde hatalı olup bir çok bakımdan tenkit edilebilir. Bilhas-sa M. BYÉ'nin gösterdiği gibi, Avrupaya kabili tatbik değildir. Zi-ra Liberal Avrupa tarif icabı emek, hiç olmazsa sermaye faktörünün tam seyyaliyetini gerçekleştirmelidir. Ayrıca bu tip liberal Avru-pada, sermayelerin daha ağır vergilendirilmiş ve daha az müstahsil olan milletlerden kaçtığı ve daha az vergilendirildiği ve daha yük-sek bir müstahsiliyete sahip milletlerde toplandığı görülecektir. Ba-zı Avrupa bölgeleri, ya imtiyazlı bir mıntıkanın, ya da (eğer Av-rupa bütün dünya ile karşılığır) Avrupa dışı bir memleketin men-faatine olarak mevcudiyetini kaybedecektir. Her halükârda, Avru-pada yatırımların âhenkli bir bölünüşü problemi hususî sermaye sa-hiplerinin az çok gelişi güzel kâr tahminleri tesadüfüne terk edile-mez.

2 — Diğer taraftan, esasen statik mahiyeti olan liberal ve klâsik tez, muayyen bir anda istihsal faktörlerinden azami kullanma şartlarını, iktisadî optimumu elde etme şartlarını tespit etmek gâ-yesine sahiptir. Aynı anda daima maliyet mukayeselerini, yahut avantajları gözönüne alır. Fakat bir gelişme hareketini (prob-lème du «take off» «uçuş» problemi) tahrik etmek hususunda bize şayanı kabul hiçbir bilgi vermez. Hangi strüktür değişmeleriyle, hangi kuvvet kombinezonlarıyla Avrupanın asli gâyesi olan geliş-meye hızlı bir şekilde vâsıl olabileceği hakkında bize söyleyecekleri zayıftır. Üstelik MYRDAL gibi telâkki edilirse, beynelmîl sahada tatbik gören bileşik kaplar prensibi değildir. Fakat iktisadî eşitsiz-likleri arttıran kümülâtif ve mükerrer illiyet prensibidir ki çok li-beral esprili bir Avrupa bölge kalkınmasına ait millî politikaların mesut tesirlerini ortadan kaldırmak tehlikesi yaratır.

B — Sınırsız Avrupa aynı tenkitlere maruz kalmaz.

1 — Evvelâ, F. Perroux hakikaten dinamik bir görüş kabul eder ki bu onun büyük hususiyetidir: Aradığı, etrafına yayılan ve antrenman kuvvetleri doğuran kalkınma kutuplarının rolünü tahlil ederek dünya ekonomisinin gelişmesidir. Fakat, kutupların etrafına gelişmeyi yaydığı şeklinde tasvir edilen mekanizmanın bütün hallerre tatbik edilmesine itiraz edilebilir. Fransa'dan misaller vermek mümkündür; Montbéliard bölgesinde gelişme yeni endüstrilerin çoğalmasıyla değil, fakat eski firmaların hakim tek bir faaliyet lehine kaybolmasıyla gerçekleşmiştir. Nüfuz tazyikinin zayıf olduğu veya emeğin vasıftan mahrum bulunduğu burada, bu yayılmanın kutuplar arasında çöller bırakacak kadar çok mahdut olduğu düşünülebilir.

2 — Bununla beraber F. Perroux'ya yöneltilebilen asıl tenkit tezinin a - national karakteriyle ilgilidir. Dünya ekonomisini, yayılmalarının milli maniaları bozan yahut onları geçen kutupların bir bütünü olarak mütalâa ederek hudutlardan tecrit etmektedir. Halbuki Süveyş buhranının gösterdiği gibi ve bizzat F. Perroux için bile kanal ticarî mahiyetli bir kalkınma kutbu olduğuna göre, kutbun şu veya bu memlekette olması vakıası aynı mahiyette değildir. Bundan başka, kabul etmek mecburiyetindeyiz ki Avrupanın altı memleketinin herhangi birinde yerleşmiş kutuplar bütün dünya yüzüne yayılma için kâfi derecede kuvvetli olmaktan uzaktırlar. Hepsinin en kuvvetlisi, Ruhr, kendi arzusuyla batı Almanya tarafından idare edilir ve tesirlerini Belçika, Holanda, doğu Fransa ve İsviçre üzerinde, yani Avrupa kıtasına dahil olan memleketler üzerine icra eder. Doğrusu, Avrupada değil fakat Avrupa dışında, A. Berle'i takiben F. Perroux dünya ölçüsünde enerji kaynaklarından birinde spesiyalize olmuş bir dünya iktisadî hükümetinin başlangıcını, yani petrol kapitalizminin dünya iktisadî hükümetini kabul eder. Zâten «la coexistence pacifique - sulh içinde birlikte yaşama» kitabının sonunda a - national karakterli büyük monopoller tarafından hazırlanan kalkınma plânları yerine bütün dünyanın ilmi seçkinler ve «milletlerin sinesinden çıkan mümessiller» hükümetini ileri sürüyor. Biz, daha mütevazî olarak, dünya petrol rekabet sahasına karşı tam mütecanis olmıyan, fakat coğrafya, ırk ve kültür sebepleriyle olmaya yönelen ve belki de mütecanisliği müşterek müessese ve politikalarla kuvvetlenecek olan

Küçük Avrupa İktisadî sahasın ilri sürmekle iktifa edeceğiz. Yeni hudutlar yoluyla bir nevi siyasi feragat isteyen bu yeni yüzeydir.

Kısaca, F. Perroux'un tahlili, beynelmilel nizamda henüz fiilen karşılığı bulunmayan, esaslı bir dayanışma faktörünün mevcudiyetini, Devlet'i küçümsüyor. Yüzeyin strüktürel tahlili, eksiksiz olmak maksadıyla, hem kutupları ve hem de hudutları nazarı itibare almalıdır. Zira bu hudutlar, hududun iktisadî kalkınmanın yayılmasında bir «coupure - kesik» gibi (Pyrennées) yahut bilâkis bir «couture - dikik» gibi (Belçika ve Fransız Ardenleri - Fransız ve İsviçre Juraları) hareket etmesine göre kutupların faaliyetini frenleyebilir, tahdit edebilir, yahut bilâkis terviç edebilir.

C — Bütünleşmiş Avrupa.

Bütünleşmiş Avrupa taraftarlarının doktrini, bilâkis hep birlikte olarak «yayılma merkezlerini», «müdil kalkınma yuvalarını» ve millî hudutları nazara alır. İktisadî yüzeyin kıta çapında yayılmasını müşahade ederek bunlara intibak ettirmek maksadıyla siyasi yüzeyi de genişletmeye çalışır. Zira 12 ler Avrupası dahilinde mübadelelerin (1957 de % 48) 6 ve 12 ler Avrupasının ABD (% 11 ve % 10,5) ve geri kalan dünya memleketleriyle olan (% 40,8 ve 44,7) mübadelelerinden daha çok inkişaf ettiği, müstakil anlaşmaların bilhassa Avrupalı oldukları, münakale hizmetlerinin koordinasyonu ve bankalar arasındaki işbirliğinin Avrupa kadrosu içinde çok daha ileri gittiği ve büyük nispette kıta karakterine sahip olduğu müşahade edilir.

Bütünleşmiş Avrupa, bu halde realite ile daha iyi intibak gösterir. Bundan başka, müşterek müesseseleri ve âhenkli bir faaliyeti yürürlüğe koymak sayesinde meselâ, sosyal yükleri ve ücretlerin âhenkleştirilmesi için hususî tedbirlerle, mübadelelerin peşin ve tam bir liberasyon ile ortaya çıkan muvazenesizlik rizikolarından meselâ, bazı endüstrilerin emek maliyetleri arasında beynelmilel farklardan doğan rekabet çatışmaları (distorsions spécifiques - özel çatışmalar-) kendini sakınabilir. Avrupa, buna göre, sâdece müşterek bir pazar değil, fakat müşterek bir politika sahası olmalıdır.

Herhalde bazılarının ima ettikleri gibi, geri kalan dünyaya karşı 6 milletten birleşmiş bir «blok» bahis konusu olamaz. Gaye, bir çok millî ekonomilerin birleşmesiyle gittikçe genişleyen bir yol

takip edecek bir «tecanüs sahası - espace de solidarité» ortaya çıkarmaktır. Şüphesiz, kalkınma seviyelerinin mukayesesi ve strüktür homojenliği şartı sırf siyasi sebeplerle Birleşmiş Avrupa dışındaki muvakkaten kalan Avusturya ve İsviçre gibi bazı nadir memleketlere bu genişlemenin menfaatini muhafaza etmektedir.

Bununla beraber, Avrupa aynı iktisadî kalkınma seviyesine varmamış milletlere açıktır. Burada onlar için bir tenakuz, hattâ bir tehlike yok mudur? Hayır. Zira Roma anlaşması bu memleketlerin daha gelişmiş ekonomilerle çok sert bir temasın doğuracağı mahzur-lara maruz kalmak rizikosu olmadan müşterek pazarın verdiği avantajlardan istifade ettirmeye mümkün kılan (meselâ kalkınma fonlarından yahut sosyal fondan yardımlar) bir «ortak üye» statüsüne sahip olacaklarını nazara alır. Hakimiyet tesirine kötü şekilde maruz kalmaksızın, ekonomilerini mümkün olan en çabuk şekilde üye memleketlerin hizasına çıkartmak maksadıyla lehlerine hususi tedbirler (gümrükler gibi) alınmalıdır.

Bu çeşit garantiler, aksine olarak hiç bir strüktür değişmesi gözetmeden şimdiye kadar ilk istihsal safhasında kalmış milletlerin sanayi inkişafına hakikatte mani olacak herhangi bir serbest mübadele bölgesinde nazarı itibare alınmazlar.

Bu milletler temel sanayinin karşılıklı işleme mekanizmasını, küçük mahalli endüstri ve ziraati harekete geçirmeye muktedir oldukları zaman -ihtiyaç halinde dış piyasalarda aşırı bir rekabeti olan istihsalı daha fazla farklılaştırmayı ve hususileştirmeyi istihdaf eden anlaşmaları aralarında imzaladıktan sonra «tam hisseli» üye olarak ve ilk tecanüs sahasını genişleterek Altılar «blok»unu kuvvetlendirecektir.

Bu görüşler acaba hayalî midir? Zannetmiyorum. Filhakika İtalyanın kuzeyi ve güneyi arasında bugün Altılar Avrupasının teşkilinden evvelkine nispetle kalkınma farklarının daha az olduğu düşünülebilir. Hattâ Avrupa bütünleşmesinin büyük kazanç sahiplerinin (mühim çelik merkezlerini geliştiren) İtalya ve Holanda olduğu ve en az istifade eden memleketin de daha evvel aşırı sanayileşmiş olan Belçikanın bulunduğu müşahede edilebilir.

Millî bütünleşmenin şartı olan bölge kalkınması Avrupa birleşmesine refakat etmeli, hattâ tekaddüm etmelidir. Bu kalkınma hep birlikte bütün noktalarda yapılmalıdır; zira ziraatin paralel inkişafı

olmaksızın hakikî bir sanayi gelişmesi olamaz. Bu zirai inkişaf olmadan, ekonomi «désarticulée-güdük» kalır. Hayat, sosyal ve iktisadi organizasyonun bütün kısımlarına sirayet edemez. Halbuki, burada da, yiyecek ve hammaddeler başlıca dünya ithalâtçısı olan Altılar Avrupası, bir zirai politikaya sahip ve zirai piyasaları organize etmeğe kararlı tek teşekküldür.

Türkçesi: Y. ÜLKEN